Dobývání železných rud pomocí důmyslného systému důlních děl se v pískovcové oblasti mezi Doksy a Hamrem na Jezeře rozvinulo již počátkem 16. století. V krajině se dodnes dochovaly až stovky metrů dlouhé jámy a příkopy, svislé šachty, štoly a haldy. Velký objem vytěžené hlušiny, dnes již zarostlé lesem, svědčí o značném rozsahu původní těžby.

Jak víme z historických záznamů, již kolem roku 1511 existoval mezi Děvínem a dnešním Hamrem na Jezeře hamr, kolem kterého se postupně rozvíjela nová ves. Železná ruda byla tehdy těžena povrchově nebo v nehlubokých štolách kolem Děvína a Hamerského Špičáku.

V 17. století nastal útlum těžby, v polovině 18. století ji ale s nebývalou intenzitou obnovil hrabě Adam František Hartig. Kromě okolí Děvína byly otevřeny doly také u Stráže pod Ralskem a Svébořic, které fungovaly téměř 40 let. Ruda se zpracovávala ve vysoké peci v Hamru na Jezeře a v pěti hamrech v okolí. Roku 1797 byly doly uzavřeny, ale dodnes po nich v krajině najdeme stopy.

Kde se železo v pískovcích vzalo?

Okolní pískovce vznikly usazením písků na dně druhohorního moře. Již na konci druhohor se v těchto pískovcích začaly tvořit pukliny působením velkého tlaku při nasouvání africké litosférické desky na eurasijskou (při tomto procesu vznikly např. Pyreneje, Alpy a Karpaty). Do těchto puklin proniklo magma z velké hloubky a utuhlo ve formě žil.

Vulkanická hornina, která takto vznikla, se však liší od běžných čedičů, neboť má vysoký obsah draslíku a sodíku a naopak nízký obsah křemíku. Roku 1913 byla pojmenována polzenit, podle německého názvu řeky Ploučnice (Polzen).

Čerstvě vyvřelé žíly polzenitů byly velmi náchylné k přeměně vlivem horkých roztoků, které proudily podél jejich kontaktu s pískovcem. Během geologicky krátké doby došlo u méně mocných žil k jejich úplnému rozkladu na směs minerálů železa a jílových minerálů. Tato rozložená žilná hmota byla pro svůj vysoký obsah železa a snadnou těžitelnost předmětem důlní činnosti. Roztoky obohacené o železo pak pronikaly od polzenitových žil i do samotného pískovce, kde železo vytvořilo rozmanité útvary, které na stezce můžete obdivovat.

Geostezka Za železným pokladem je propojena také s virtuální stezkou, která využívá rozšířenou realitu.

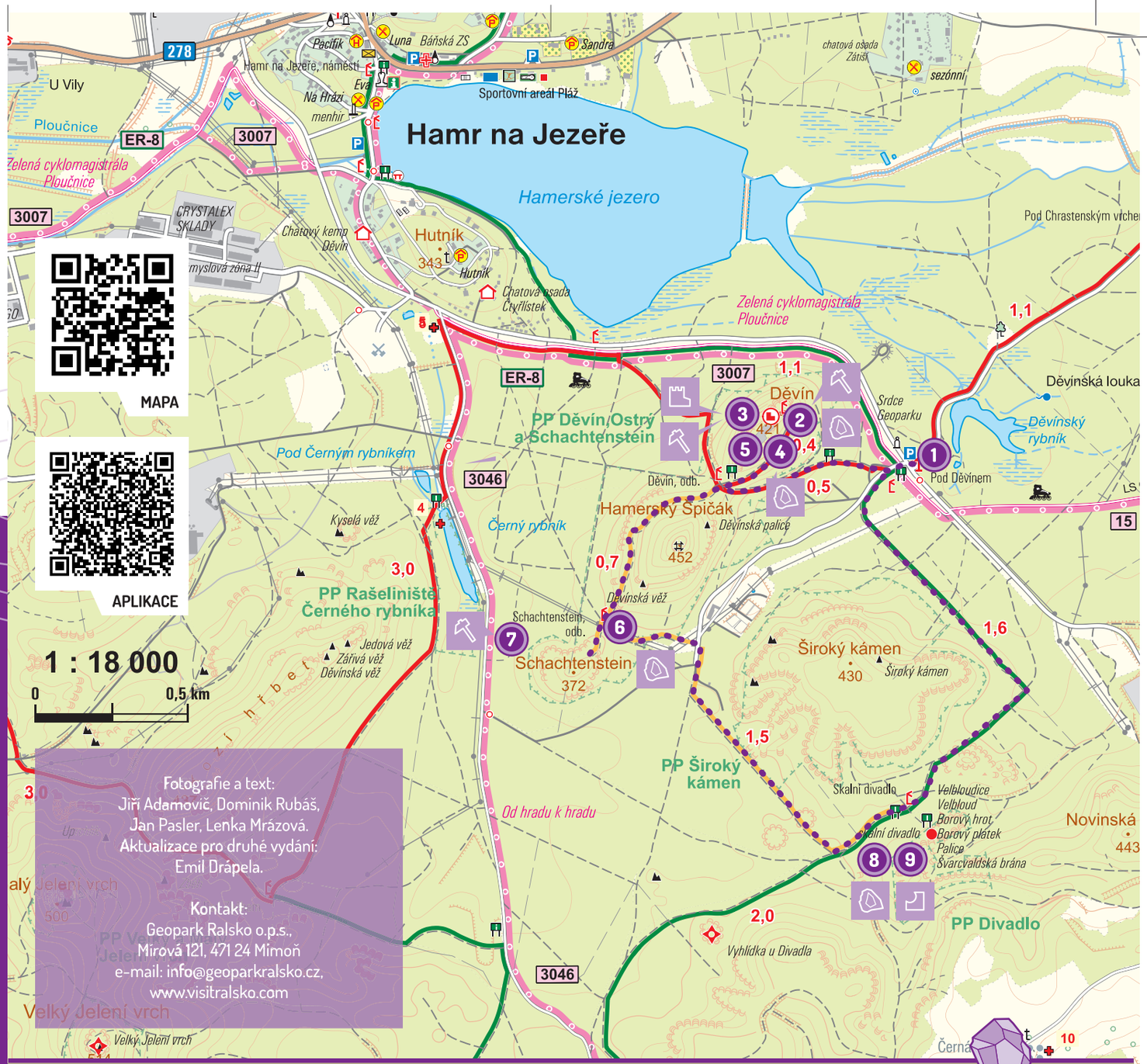

Fotografie a text:
Jiří Adamovič, Dominik Rubáš, Jan Pasler, Lenka Mrázová.
Aktualizace pro druhé vydání:
Emil Drápela.

Kontakt:
Geopark Ralsko o.p.s.,
Mírová 121, 471 24 Mimoň
e-mail: info@geoparkralsko.cz,
www.visitralsko.com

Zastávka geostezky
Cyklostezka
Důlní dílo
Proželeznění
Formy zvětrávání
Zřícenina

Liberecký kraj